

Araştırma Makalesi / Research Article

Batılı Kaynaklara Göre XIV. Yüzyıl Salgınlarıyla Birlikte Karantina Uygulamasının Ortaya Çıkış Süreci

Tolga Han Karaimamoğlu*

(ORCID ID: 0000-0002-7614-4428)

Gönderim Tarihi
(Submitted)

23.04.2020

Kabul Tarihi
(Accepted)

07.06.2020

Yayın Tarihi
(Published)

30.09.2020

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Karaimamoğlu, T. H., "Batılı Kaynaklara Göre XIV. Yüzyıl Salgınlarıyla Birlikte Karantina Uygulamasının Ortaya Çıkış Süreci", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5/2 (2020): 723-735.

APA: Karaimamoğlu, T. H. (2020). Batılı Kaynaklara Göre XIV. Yüzyıl Salgınlarıyla Birlikte Karantina Uygulamasının Ortaya Çıkış Süreci. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 5 (2) , 723-735.

Öz

Modern dönemin bir uygulaması olarak bilinen karantinanın ortaya çıkış sürecine bakıldığında ortaçağa kadar gidilmesi gerekmektedir. İsim ve köken bakımından İtalya menşeli olan karantinayı ortaya çıkartan gelişme ise Kara Ölüm süreci olmuştur. Tarihteki en büyük pandemilerden olan ve Avrupa'da milyonları yok eden Kara Ölüm sırasında, İtalyan kent devletlerinde oluşturulmaya çalışılan izolasyon politikaları karantina sürecini başlatan gelişmeler olmuştur. Karantina uygulamasının öncü adımları olarak değerlendirilebilecek bu gelişmelerin ardından 1377 yılına gelindiğinde ilk kez karantina politikası belirlenerek yasal bir mevzuat hazırlanmıştır. Ragusa'nın (bu günkü Dubrovnik) başhekimi Padua'lı Jacob'ın telkinleri sonucu Büyük Konsey tarafından 27 Temmuz 1377'de ilk kez otuz gün boyunca karantina

* Öğr. Gör. Dr., Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Türkiye, tolga_han33@windowslive.com.

PhD.- Lecturer, Mersin University, Faculty of Arts and Sciences, Department of History, Turkey.

uygulanmasının başlatılmasını belirten yasa çıkartılmıştır. Devlet tarafından uygulanan izolasyonun salgının yayılma hızını kestiğinin anlaşılması ise karantina sürecini kalıcı şekilde başlatan gelişme olmuştur. İzolasyon sürecinin kısa süre sonra otuzdan kırk güne çıkarılması karantinanın kavramsal olarak standart bir uygulama halini almasını ve modern döneme de bu şekilde taşınmasını sağlamıştır. Araştırma bu noktada karantina uygulamasına giden süreci ve bu uygulamanın ne zaman, nerede, nasıl ve neden başlatıldığını kronolojik olarak açıklamaya odaklanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Karantina, Kara lm, Salgın, İtalya.

The Emergence Process of Quarantine Application According to the Western Sources

Abstract

The quarantine, known as an application of the modern era, must go back to the medieval times when the emergence period is considered. The development that revealed the quarantine originating in Italy in terms of name and origin was the Black Death process. During the Black Death, one of the biggest pandemics in history and destroying millions in Europe, the isolation policies that were tried to be developed in the Italian city states started the quarantine process. After these developments, which can be considered as the pioneering steps of quarantine application, by 1377, a legal legislation was prepared by determining the quarantine policy for the first time. As a result of the suggestions of Ragusa's (today's Dubrovnik) chief physician Jacob of Padua, the Grand Council passed the law stating the launch of the quarantine application for the first time on July 27, 1377 for thirty days. Understanding that the isolation applied by the state cuts the pace of the epidemic was the development that started the quarantine process permanently. Increasing the isolation process from thirty to forty days after a short time enabled the quarantine to become a standard practice in terms of name and concept and move it to the modern period. At this point, the research focuses on explaining the process leading to quarantine application and when, where, how and why this application was launched chronologically.

Keywords: Quarantine, Black Death, Outbreak, Italy.

Giriş

Karantina, bulaşıcı bir hastalığın yayılmasını önlemek için sınırları belirlenen bir bölgenin veya yerin kontrol altında tutulup, giriş çıkışların

belirli süreler dahilinde engellenmesi biçimindeki uygulamaların genel isimlendirmedir.¹ Modern dönemin nadir (bir salgın patlak vermedikçe) bir uygulaması olan karantinanın kavramsal olarak varlığı ise Eski Ahit zamanından beri bilinmektedir. Zira Eski Ahit'te bu konuda özellikle savaşlardan sonra ordu birlikleri arasında çıkan veba salgınları dolayısıyla askerlerin yedi gün izole edilmesi, bu süre boyunca en az ikişer kez eşyalarının ve bedenlerinin yıkanarak temizlenmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur.² Benzer yaklaşımlar İslam Peygamberi tarafından da paylaşılmıştır. Hz. Peygamber veba salgınları sırasında karantina önlemlerine dikkat çekerek bir yerde veba çıkarsa oraya girilmemesi, bulunulan yerde veba başlarsa da o bölgeden başka yerlere gidilmemesini buyurmuştur.³ Bu noktada salgın hastalıkların özellikle Çin ve Hindistan gibi kadim uygarlıklarda da insandan insana geçtiğinin çok eski devirlerde tespit edildiği ve bu konuda uyarılar yapıldığı da bilinmektedir.⁴

Salgın hastalıkların yayılmasını engellemek için en erken devirlerden beridir belirtilen bu bilgilerin standart bir hal alarak küresel çapta karantina uygulaması haline dönüşmesinin adımlarını anlatmadan önce salgınların durumuna da bakmak gerekmektedir. Çünkü salgın hastalıklar karantina uygulamasının doğmasına yol açmıştır. Salgın⁵

¹ World Health Organization, *Proceedings And Reports Relating To International Quarantine*, Supplement to Official Records No. 63: Eighth World Health Assembly, Cenevre, 1958.

² Levililer, 13/2-5.

³ İlyas Uçar, "Hz. Peygamber Zamanında Medîne'de Ortaya Çıkan Hastalıklar Ve Tedavi Yöntemleri", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2017, S:8, s.199.

⁴ Albert S. Lyons ve R. Joseph Petrucelli, *Çağlar Boyu Tıp*, Çev. Nilgün Güdücü, Roche, İstanbul, 1997, s. 550.

⁵ Salgın: (1)Kısa zamanda çevredeki insan, hayvan veya bitkilerin büyük bir bölümüne bulaşan, (2)Bir hastalığın veya başka bir durumun yaygınlaşması ve birçok kimseye birden bulaşması şeklinde tanımlanır. *Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük*, Altın Yayınevi, İstanbul, 1999, s. 288.

Salgın gücü, hastalık yapan mikrobu mutasyon evresi, üreme ve bulaşma evreleri, coğrafya ve toplum koşulları ve insanların bağışıklık sistemlerine göre değişiklik göstermektedir. Salgın hastalıkların ortaya çıktıkları lokasyonlardan başlayarak başka yerlere sıçramasına "Andemi" denirken, belli bir coğrafi alanda veya alanlarda normalin üstünde görülmesine "Epidemi", kıtalararası yayılarak afet diyebileceğimiz önlenemez düzeye ulaşmasına ise "Pandemi" denilmektedir. Michael W. Dols, "The Second Plague

hastalıkların tarihine bakıldığında, insanlık tarihi kadar eski olup yaşanan bu durumun eskiçağlardan başlayarak kısa süre öncesine kadar da zaman zaman tekrar ettiği gerçeği ile karşılaşılmaktadır. Tarımın gelişmesi sonucu yerleşik hayatın ivme kazanmasıyla beraber büyüyen şehirlerde insanların yaşadığı kötü koşullar, bilinçsiz beslenme, yaşama alışkanlıkları ve bunlara ilaveten doğal afetler, kıtlıklar ve savaşlar salgın hastalıkların ortaya çıkmasında belirleyici rol oynamışlardır. Çok sayıda insan kaybına neden olan salgın hastalıklara modern dönemdeki tıbbi yöntemler geliştirilinceye kadar etkili bir çare üretilenmemiş olmasının ağır sonucu olarak da tarihin her döneminde toplu insan ölümleri meydana gelmiştir.⁶ Dolayısıyla insanlığın dünya serüveninde salgın hastalıklarla olan imtihanı XIV. yüzyılın son dönemine girildiği bir anda karantina uygulamasının ortaya çıkış süreciyle yeni bir şekil almıştır.

Karantinanın Başlangıcı

Yukarı da yer verilen bilgilere göre eski devirlerde dahi salgın hastalıkların hızını kesmek için karantina uygulamasını anımsatan bir kısım bilgiye sahip olunduğu anlaşılmaktadır. Ancak farklı kültürlerin sahip oldukları bu bilgilerin hiç birinde de “karantina” teriminden bahsedilmemektedir. Öyleyse bu terimin literatüre girerek modern döneme taşınma süreci nasıl olmuştur? Bu noktada karantina isminin etimolojisine ve menşesine bakıldığında İtalyanca *quarantena* kelimesinden türediği ve “kırk” anlamına geldiği anlaşılmaktadır.⁷ Karantinanın adım adım ilk defa bir uygulama halini alması ise tarihteki en büyük pandemilerden birisi olan ve Avrupa nüfusunu dramatik ölçüde azaltan Kara Ölüm⁸ sırasında olmuştur. Özellikle binlerce kayıp

Pandemic and Its Recurrences in the Middle East 1347-1894”, *Journal of the Social History of the Orient*, S. 22, 1979, s. 181.

⁶ Donald Emmeluth, *Deadly Diseases and Epidemics, Plague*, Chelsea House Publishers, Chelsea, 2005, s. 12-13.

⁷ Gill Davies, *The Illustrated Timeline of Medicine*, The Rosen Publishing, New York, 2012, s. 51.

⁸ Johannes Nohl, *The Black Death: A Chronicle of the Plague*, Westholme Press, Pennsylvania, 2006, s. 11-33; Philip Ziegler, *The Black Death*, Sutton Pub. Ltd., Gloucestershire, 1993, s. 10-21; Rosemary Horrox, *The Black Death*, Manchester University Press, Manchester, 1994, s. 14-30.

veren İtalyan kentlerinde salgının hissedilen derin etkisi, “olağanüstü enfeksiyon kontrol önlemlerinin” kurumuna (karantinaya) yol açmıştır.⁹

Tarih de meydana gelen vebalar arasında pandemi seviyesine ulaşan ve sahip olunan nüfus üzerinde kısa sürede toplu kayıplar verdiren Kara Ölüm’ün Avrupa kıtasına ulaşması da yine karantinanın ortaya çıktığı coğrafyadan yani İtalya üzerinden olmuştur. Çin’de başlayan Kara Ölüm’ün o dönem Orta Asya’da aktif olan Moğol atlı birlikleriyle kısa sürede dört bir tarafa yayılarak Kırım’ın liman kenti olan Kefe’ye kadar taşındığı bilinmektedir.¹⁰ Kefe’de kolonileri bulunan Cenevizlilerin ise o sıra bölgedeki Altın Ordu birlikleriyle savaşırken vebayı kapmaları ve akabinde enfekte olan gemi mürettebatlarıyla salgını İtalya’ya taşımaları bu sürecin başlatıcısı olmuştur.¹¹ Sahillere yaklaşan gemilerin cesetlerle kaplı olması ilk başlarda saklanmaya çalışılsa da ticaretin ve mobilizasyonun canlı olduğu İtalyan kentleri kısa sürede veba ile kuşatılmıştır. O günlerde hayatın olağan akışını felç eden Kara Ölüm, birkaç ay içerisinde İtalyan kent devletlerinde yüzbinleri bulan can kayıplarına yol açmıştır.¹² Ticaretin hayat kadar değerli olduğu bu topraklarda salgın günlerinde ölümden başka her şeyin durma noktasına gelmesi, bazı kent yöneticilerinin harekete geçmesine ve adım adım karantina önlemlerini başlatmasına zemin hazırlamıştır.¹³

⁹ Andrew Cliff ve Matthew Smallman-Raynor, *Oxford Textbook of Infectious Disease Control: A Geographical Analysis from Medieval Quarantine to Global Eradication*, Oxford University Press, Oxford, 2013, s. 2-3.

¹⁰ Francis Aidan Gasquet, *Black Death of 1348 and 1349*, G. Bell Press, Londra, 1908, s. 14-15; Nohl, *a.g.e.*, s. 18; Ziegler, *a.g.e.*, s. 5; Horrox, *a.g.e.*, s. 9; Joseph B. Byrne, *Encyclopedia of Pestilence, Pandemics, and Plagues*, Greenwood Press, Londra, 2006, s. 56-57.

¹¹ Geoffrey Marks, *The Medieval Plague: The Black Death of the Middle Ages*, Doubleday Company, New York, 1971, s. 2; Lars Bisgaard ve Leif Sondergaard (edit.), *Living With The Black Death*, University Press of Southern Denmark, Odense, 2009, s. 13; George Vernadsky, *Moğullar ve Rusya*, Çev. Eşref Bengi Özbilen, Selenge Yayınları, İstanbul, 2007, s. 250.

¹² Lorenzo Del Panta, *Le Epidemie Nella Storia Demografica Italiana (XIV-XIX)*, Loescher, Torino, 1980, s. 112-113; J. F. K. Hecker, *The Epidemics of The Middle Ages*, Çev. B. G. Babington): University of Pittsburgh Press, Pennsylvania, 1850, s. 21-24; William L. Langer, “The Black Death”, *Scientific American*, C. 210, No. 2, 1964, s. 114; Robert Steven Gottfried, *The Black Death: Natural and Human Disaster in Medieval Europe*, Macmillan Publishing, Londra, 1985, s. 42-48.

¹³ Davies, *a.g.e.*, s. 53.

Orta İtalya'da bulunan Pistoia Şehri o dđnem ticaret merkezlerindedir. Őnemli ticari rotaların kavŐak noktasında bulunan Şehir aynı zamanda altı tane ana ulaŐım arterinin merkezinde bulunmasından dolayı da iletiŐim ve kđltürel bakımdan da gelişmiş bir yapı arz ediyordu. Pistoia bu özelliklerinden dolayı Kara Ölüm'ün en erken ve Őiddetli geçtiği yerleŐim yerlerinden olmuştur. Kara Ölüm öncesinde Avrupa genelinde yaşanan kıtlık burada da olumsuz Şekilde hissedilirken vebanın Şehirde görüldüğü ilk zamanlarda yaklaşık 24 bin insan bölgede yaŐamaktadır. Ancak hızlı ilerleyen Kara Ölüm, Mayıs 1348 tarihinde Şehre sıçramasıyla birlikte burada da çok sayıda can kayıplarına neden olduğu, bunun sonucunda da Şehir yöneticilerinin diğer bölgelerden hatta ülkelerden farklı olarak ilk kez karantina önlemleri almaya baŐladıđı kayıtlara geçmiŐtir.¹⁴

Őehrin yöneticileri Kara Ölüm'ün bulaŐıcı olduğunu fark eder etmez Güneybatı bölgesinde bulunan finans ve tekstil alanında gelişmiş olan Lucca ve Pisa'dan hastalığın geldiğine inanarak bu akılcı önlemi almışlardır. Pistoia'ya bu bölgelerinden yapılan seyahatlerin yanında Őehirden de buralara gidiŐ geliŐler yasaklanırken, oradan getirilen gıda ve tekstil mallarının alımı da durdurulmak suretiyle karantina önlemleri sıkılaŐtırılmıŐtır. Kalabalık Şekilde bir araya gelmesinin yasaklandığı Şehirde veba salgını sebebiyle hayatını kaybedenlerin cenaze törenlerine de sadece yakın aile üyelerinin katılmasına izin verilmiŐtir. Pistoia kent konsülü 1348 yılında veba salgınının halkın hijyen ve sağlığı ile ilgili olduğunu anlayarak bu alanda en erken yasal düzenlemelere de imza atmıŐlardır.¹⁵ Ölüm olayları yaŐanmaya baŐladıđında Şehir yöneticileri kilise çanlarını sürekli çaldırtmaya başlatarak halkı uyarmaya çalıŐmalarına ve ilk kez karantinayı düşünmüŐ olmalarına karŐın Pistoia yaklaşık olarak %40-70 arasında insanını vebaya kurban vermekten kurtulamamıŐtır.¹⁶ Bunun nedeni ise oldukça açıktır, Kara Ölüm'ün nasıl ve nereden bulaŐtıđını bilmiyor ve enfekte olan hastaları iyileŐtirebilecek etkili bir tedavileri de bulunmuyordu. Pistoia'dan sonra merkezi İtalya'da bulunan ve ortaçağı en gelişmiş sağlık ve alt yapısına sahip

¹⁴ David Herlihy, *Medieval and Renaissance Pistoia: The Social History of an Italian Town, 1200-1430*, Yale University Press, New Haven, 1967, s. 10-13, 21-24, 36, 41.

¹⁵ A. Chiappelli, "Gli Ordinamenti Sanitari del Comune di Pistoia contro la Pestilenza del 1348", *Archivio Storico Italiano*, Series 4, 20, 1887, s. 8-21; Horrox, *a.g.e.*, s. 195-196.

¹⁶ <http://www.sciencemuseum.org.uk/broughttolife/themes/publichealth/blackdeath>.

kentlerinden olan Orvieto’da da kent konseyi giriş ve çıkışları yasaklayarak karantina önlemlerini başlatmışlardır.¹⁷ Kara Ölüm’ün Orvieto şehrindeki etkisi 1350 yılında minimal düzeylere inince şehir yöneticileri uyguladıkları karantina önlemlerini bitirmiş, sokağa çıkma yaşağına son verilmiş ve hacı adaylarının şehirde konaklamasına getirilen kısıtlamalar kaldırılmıştır.¹⁸ Gelişmiş diğer bir İtalyan kenti olan Milan’da Kara Ölüm’ü az hasarla atlama isteyen ve bu amaçla karantina uygulamaları başlatan diğer bir bölgedir. Milan ortaçağda tam bir metropol özelliğı gösteren şehirlerde olduğu gibi 1348 yılında 100 bin civarında nüfusa sahip bulunuyordu.¹⁹ Milan’ı bu dönemde elinde tutan Visconti ailesi şehri despot ve sert şekilde yönetmekteydi. Yönetimde bulunan bu aile veba haberlerini alır almaz hızla harekete geçerek şehirde tıpkı komşularının uyguladığı gibi karantina önlemleri almışlar ve işi bir derece daha ilerleterek sokağa çıkma yaşağı ilan etmişlerdir.²⁰ Ancak sert karantina önlemlerine rağmen bu büyük vebanın neden olduğu ölümlerin önüne geçememişlerdir.

Bir deniz imparatorluğu olan ve aslına bakılırsa da vebanın dağılmasında gemilerinin öncü rolü bulunan Venedikliler ise bu durumu geç fark ederek önlemleri karadan denize yani limanlara taşıyan ve bu uygulamanın (karantinanın) isim ve standart kazanmasını sağlayan taraf olmuştur. Venedikli tarihçi F. C. Lane’ye göre, Venedik gemileriyle şehre getirilen veba, 1348 yılında her gün yaklaşık 600 insanın ölümüne neden olduğu bir sır sırada devlet yöneticileri genel bir karantina uygulaması başlatarak gemilerin çıkışlarını yasaklatırken gelenlerinde mürettebatı ve mallarının trentino/30 gün arasında karaya inmeden izole edilmesi kararını almışlardır.²¹ Lane, karantina önlemlerini bozmaya yeltenenlerin ise ölüm cezalarına çarptırıldığını, tüm doktorların

¹⁷ Élisabeth Carpentier, *Une Ville Devant la Peste, Orvieto et la Peste Noire de 1348*, S.E.V.P.E.N., Paris, 1962, s. 79-83; Christian Ewert, “Water, Public Hygiene and Fire Control in Medieval Towns: Facing Collective Goods Problems while Ensuring the Quality of Life”, *Historical Social Research*, C. 32, No. 4, 2007, s. 222-251.

¹⁸ Gottfried, *a.g.e.*, s. 44-45.

¹⁹ Gottfried, *a.g.e.*, s. 48-49.

²⁰ M. Bueno de Mesquita, *Giangualeazzo Visconti, Duke of Milan (1351-1402): A Study in the Political Career of an Italian Despot*, Cambridge University Press, Cambridge, 1941, s. 3-7.

²¹ Frederic Lane, *Venice: A Maritime Republic*, Johns Hopkins University, Baltimor, 1973, s. 19-20.

hastalığın tedavisi için seferber edildiğini ve adeta olağanüstü bir çabanın ortaya konduğuna dikkat çekmektedir.

Venedikliler tarafından vebalı günlerde alınan önlemlerin gözle görülür etkisi olmuştur. Artık salgınlar sırasında en azından doktorlar tarafından bu önlemler uygulanabilirdi. Kara Ölüm'den sonra da küçük çaplı artçı salgınlar patlak vermeye devam etmiştir. Takvimler 1374 yılını gösterdiği sırada İtalya'da yine böyle bir olay meydana gelmiştir. Asker ve devlet adamı olan *Viscount Bernabo*, 17 Ocak 1374 tarihinde Reggio kentindeki vebalı hastaların iyileşmesi mümkün değilse de ölmesi için şehirlerin dışına çıkarttırılması kararını yayınlamıştır.²² Bu adım karantina kurumunun oluşturulması için daha sonra yapılacak olan geniş çaplı düzenlemenin ilk yasal ayağını oluşturuyordu. Aynı zamanda Viscount Bernabo tarafından çıkartılan bu uygulamanın en azından kişi bazlı hastalığın yayılma hızını kesen etkili bir çözüm olduğu daha o günlerde doktorlar tarafından gözlemlenmişti. Akdeniz'in o dönem uluslararası limanı olan Ragusa'nın (bu günkü Dubrovnik) başhekimi *Padua'lı Jacob*, vebanın bölgeye gemilerle denizaşırı yerlerden taşındığını varsayarken kent içindeki hastalar ile dışarıdan gelenlerin şehir duvarları dışında kurduğu bir binada kabulünün yapılmasını sağlamaya çalışmıştır.²³ Hastaların sağlıklı insanlardan ayrılması yani izole edilmesi gerekliliğinin doktorlar arasında güç kazanmasının nedeni ise erken bulaşma teorisidir.²⁴

Fakat bu önlemler birkaç ismin tavsiyesi şeklinde olduğu için istenildiği ölçüde etkili ve kalıcı şekilde uygulanma şansı bulamamıştır. Bunun üzerine harekete geçen Ragusa Büyük Konseyi 27 Temmuz 1377'de tarihte ilk kez *trentino/otuz gün* boyunca karantina uygulamasının başlatılmasını belirten yasayı çıkartmıştır. Bu yasanın dört temel ilkesi vardır. Bunlar:

²² Board of Councilmen, *Proceedings and Debates of the National Quarantine and Sanitary Convention*, No 9, New York, 1859, s. 257.

²³ Wilson Jewell, *Historical sketches of quarantin*, TK and PG Collins, Philadelphia, 1857.

²⁴ Ann G. Carmichael, "Contagion Theory and Contagion Practice in Fifteenth-Century Milan", *Renaissance Quarterly*, C. 44, No. 2, 1991, s. 213-255; Annemarie Kinzelbach, "Infection, Contagion, and Public Health in Late Medieval and Early Modern German Imperial Towns", *Journal of the History of Medicine and Allied Sciences*, C. 61, No. 3, 1, 2006, s. 369-389.

- (1) Vebalı bölgelerden gelenlerin 30 gün boyunca kendi başlarına yalnız kalarak izole edilmeden önce Ragusa'ya alınmaması,
- (2) Ragusa'dan hiç kimsenin 30 gün boyunca tecrit altına alanların yanına gitmesine izin verilmeyeceği,
- (3) Büyük Konsey tarafından karantinaya alınanlara bakmak için görevlendirilmeyen kişilerin, bir ay boyunca izole altına alınan kişilere yiyecek getirmelerine izin verilmeyeceği,
- (4) Bu yönetmeliklere uymayanların 30 gün boyunca para cezasına çarptırılacağı ve onlarında tecrit edileceği.²⁵

Ragusa Büyük Konseyinin 27 Temmuz 1377 çıkarttığı bu yasa aynı zamanda daha sonra oluşturulacak sağlık politikaları içinde milat olmuştur. Zamanına göre oldukça yenilikçi ve radikal olan bu yasa o günden sonra sık sık salgınlarla karşılaşılın İtalyan liman kentleri ve Akdeniz'e kıyısı olan bazı Avrupa ülkelerinde de tatbik edilmeye başlanmıştır.²⁶ 1397 tarihinde izolasyon sürecinin 30 günden 40 güne çıkarılmasıyla birlikte isimde trentino'dan quarantino'ya dönüşerek İtalyanca kırk anlamında olan *quaranta/karantina* halini almıştır.²⁷ Bu süreçle birlikte karantina kavramsal olarak standart bir hal almış ve modern döneme de bu şekilde taşınmıştır.

Bu noktada izolasyon süresinin 1397 yılında neden 30 günden 40 güne çıkarıldığı sorusu akla gelebilir. Bu sorunun net cevabı bilinmemekle birlikte üretilen teoriler vardır. Bazılarına göre bu sorunun cevabı 30 günlük sürecin izolasyon için yetersiz kalmasıyken, yaygın olan başka bir görüşe göre de Hristiyanlık inancında çeşitli olayların 40 günde gerçekleşmesi gösterilir.²⁸ Neden her ne olursa olsun 1377 yılından oluşturulan ilk yasa sayesinde karantina ismiyle somutlaşan temel

²⁵ Susan Mosher Stuard, *A state of deference: Ragusa/Dubrovnik in the medieval centuries*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1992, s. 239-240.

²⁶ Josip Matovinovic, "A short history of quarantine", (Victor C. Vaughan) *University of Michigan Medical Center Journal*, C.35 No. 4 1969, s. 224-228.

²⁷ Paul S. Sehdev, "The Origin of Quarantine", *ARCANUM*, C. 35, 2002, s. 1071-1072; Lawrence I. Conrad, Michael Neve, Vivian Nutton ve Roy Porter, Andrew Wear, *The Western Medical Tradition: 800 BC to AD 1800*, C.I., Cambridge University Press, Cambridge, 1995, s. 196-197.

²⁸ Sehdev, *a.g.m.*, s. 1071-1072.

kavram hayatta kalarak, modern karantina uygulamasının temelini oluşturmuştur.²⁹

Sonuç

Geçmişten günümüze kadar birçok salgın hastalık meydana gelmiş ve bu durum kimi zaman insanlık için ciddi bir tehdit halini almıştır. Tarihte meydana gelen bu salgınlara bakıldığında kimisi bölgesel düzeyde kalırken Kara Ölüm gibi pandemi seviyesine çıkan ve kısa sürede milyonların hayatını kaybetmesine neden olanlarının da varlığı bilinmektedir. Bu noktada XIV. yüzyılda meydana gelen Kara Ölüm aynı zamanda izolasyon politikalarının oluşması içinde bir milat olmuştur. Avrupa'ya, İtalyan tüccarların gemileriyle giriş yapan bu büyük pandemik vebaya karşı ilk tedbir girişimleri de yine İtalya'da başlatılmıştır. Vebalı günleri daha az kayıplarla atlattık isteyen Pistoia ve onu takip eden Orvieto, Milan ve Venedik, standart bir kural belirlemeden giriş-çıkış yasakları şeklinde izolasyon politikaları geliştirmeye çalışmışlardır. Avrupa'da vebanın dağılmasında gemilerinin büyük sorumluluğu olan Venedik, bu noktada otuz günlük karantina süresini uygulamaya koyan ilk yer olmuştur. Salgının etkilerini azaltmak için birbirinden bağımsız şekilde yürütölen bu girişimler, karantina uygulamasına giden sürecin öncü adımlarını oluşturmuştur.

Ancak karantinanın bir uygulama olarak ortaya çıkış süreci, Viscount Bernabo'nun Milan'da (1374) ve akabinde başhekim Padua'lı Jacob'ın da Ragusa'da salgınla mücadele etmek için oluşturmaya çalıştıkları izolasyon tedbirleri vasıtasıyla başlanmıştır. Bu noktada başhekim Padua tarafından sınırları net şekilde çizilen izolasyon kuralları tarihte ilk kez standart bir karantina uygulamasına işaret etmiştir. Fakat hekimin kişisel çabasına dayanan karantina önlemlerini uygulama girişimi kurallara uyulmaması sebebiyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bunun üzerine Ragusa Büyük Konseyi 27 Temmuz 1377 tarihinde dört maddelik karantina yasasını çıkartmıştır. Bir yönetim tarafından ilk kez karantinanın uygulama halini aldığını belirten bu dört maddelik yasa, otuz günlük izolasyon sürecini belirtmesinin yanında uymayanlara da ciddi ceza yaptırımları getiriyordu. Ortaçağ şartları düşünöldüğünde bu

²⁹ J. H. Kilwein, "Some historical comments on quarantine: part two", *Journal of Clinical Pharmacy and Tkerapeutics*, 20, 1995, s. 249-252.

girişim oldukça radikal tarzda yenilikçi bir adımdı. Bu girişimin salgın hastalıkların yayılma hızını kesmesinin anlaşılması uygulamanın yavaş yavaş diğer devletlerce de tatbik edilmesine yol açmıştır. İzolasyon süresinin nedeni bilinmemekle birlikte kısa bir süre sonra 30 günden 40 güne çıkarılmasıyla birlikte isimde trentino'dan quarantino'ya dönüşerek İtalyanca kırk anlamında olan *quaranta/karantina* halini almıştır. Karantina bu süreçle birlikte kavramsal olarak standart bir hal alarak modern döneme de bu şekilde taşınmıştır.

Kaynakça

Bisgaard, Lars ve Sondergaard, Leif (edit.), *Living With The Black Death*, University Press of Southern Denmark, Odense 2009.

Board of Councilmen, *Proceedings and Debates of the National Quarantine and Sanitary Convention*, No 9, New York 1859.

Byrne, Joseph B., *Encyclopedia of Pestilence, Pandemics, and Plagues*, Greenwood Press, Londra 2006.

Carmichael, Ann, "Contagion Theory and Cantagion Practice in Fifteenth-Century Milan", *Renaissance Quarterly*, C. 44, No. 2, 1991, s. 213-255.

Carpentier, Élisabeth, *Une Ville Devant la Peste, Orvieto et la Peste Noire de 1348*, S.E.V.P.E.N., Paris 1962.

Chiappelli, Alberto, "Gli Ordinamenti Sanitari del Comune di Pistoia contro la Pestilenza del 1348", *Archivio Storico Italiano*, Series 4, 20, 1887, s. 3-24.

Cliff Cliff ve Smallman-Raynor, Matthew, *Oxford Textbook of Infectious Disease Control: A Geographical Analysis from Medieval Quarantine to Global Eradication*, Oxford University Press, Oxford 2013.

Conrad, Lawrence ve diğerleri, *The Western Medical Tradition: 800 BC to AD 1800*, C.I., Cambridge University Press, Cambridge 1995.

Davies, Gill, *The Illustrated Timeline of Medicine*, The Rosen Publishing, New York 2012.

Dols, Michael W., "The Second Plague Pandemic and Its Recurrences in the Middle East 1347-1894", *Journal of the Social History of the Orient*, S. 22, 1979, s. 162-189.

Emmeluth, Donald, *Deadly Diseases and Epidemics, Plague*, Chelsea House Publishers, Chelsea 2005.

Ewert, Christian, "Water, Public Hygiene and Fire Control in Medieval Towns: Facing Collective Goods Problems while Ensuring the Quality of Life", *Historical Social Research*, C. 32, No. 4, 2007, s. 222-251.

Gasquet, Francis Aidan, *Black Death of 1348 and 1349*, G. Bell Press, Londra 1908.

Gottfried, Robert Steven, *The Black Death: Natural and Human Disaster in Medieval Europe*, Macmillan Publishing, Londra 1985.

Hecker, Hecker, *The Epidemics of The Middle Ages*, Çev. B. G. Babington).: University of Pittsburgh Press, Pennsylvania 1850.

Herlihy, David, *Medieval and Renaissance Pistoia: The Social History of an Italian Town, 1200-1430*, Yale University Press, New Haven 1967.

Horrox, Rosemary, *The Black Death*, Manchester University Press, Manchester 1994.

Jewell, Wilson, *Historical sketches of quarantin*, TK and PG Collins, Philadelphia 1857.

Kilwein, J. H., "Some historical comments on quarantine: part two", *Journal of Clinical Pharmacy and Tkerapeutics*, 20, 1995, s. 249-252.

Kinzelbach, Annemarie, "Infection, Contagion, and Public Health in Late Medieval and Early Modern German Imperial Towns", *Journal of the History of Medicine and Allied Sciences*, C. 61, No. 3, 1, 2006, s. 369-389.

Lane, Frederic, *Venice: A Maritime Republic*, Johns Hopkins University, Baltimor 1973.

Langer, William, "The Black Death", *Scientific American*, C. 210, No. 2, 1964, s. 114-121.

Levililer, 13/2-5.

Lyons, Albert S. ve Petrucelli, R. Joseph, *Çağlar Boyu Tıp*, Çev. Nilgün Güdücü, Roche, İstanbul 1997.

Mark, Geoffrey, *The Medieval Plague: The Black Death of the Middle Ages*, Doubleday Company, New York 1971.

Matovinovic, Josip, "A short history of quarantine", *University of Michigan Medical Center Journal*, C.35 No. 4 1969, s. 224-228.

Mesquita, M. Bueno de, *Giangaleazzo Visconti, Duke of Milan (1351-1402): A Study in the Political Career of an Italian Despot*, Cambridge University Press, Cambridge 1941.

Nohl, Johannes, *The Black Death: A Chronicle of the Plague*, Westholme Press, Pennsylvania 2006.

Panta, Lorenzo Del, *Le Epidemie Nella Storia Demografica Italiana (XIV-XIX)*, Loescher, Torino 1980.

Sehdev, Paul, "The Origin of Quarantine", *ARCANUM*, C. 35, 2002, s. 1071-1072.

Stuard, Susan Mosher, *A state of deference: Ragusa/Dubrovnik in the medieval centuries*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia 1992.

Uçar, İlyas, “Hz. Peygamber Zamanında Medine’de Ortaya Çıkan Hastalıklar Ve Tedavi Yöntemleri”, *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2017, S:8, s.196-218.

Vernadsky, George, *Moğullar ve Rusya*, Çev. Eşref Bengi Özbilen, Selenge Yayınları, İstanbul 2007.

World Health Organization, *Proceedings And Reports Relating To International Quarantine*, Supplement to Official Records No. 63: Eighth World Health Assembly, Cenevre 1958.

Ziegler, Philip, *The Black Death*, Sutton Pub. Ltd., Gloucestershire 1993.

<http://www.sciencemuseum.org.uk/broughttolife/themes/publichealth/blackdeath>.